

Горан Б. Милашин¹
Универзитет у Бањој Луци
Филолошки факултет
Катедра за србистику

О МОДАЛНОМ ГЛАГОЛУ *ТРЕБАТИ* У ЈЕЗИКУ ДНЕВНИХ НОВИНА У РЕПУБЛИЦИ СРПСКОЈ²

Апстракт: *У раду се разматра синтаксичко-семантичко понашање модалног глагола требати у савременом стандардном српском језику на основу корпуса дневних новина Глас Српске и Независне новине објављених у првој седмици јуна 2025. године. С ослоњем у релевантној граматичкој и нормативнолингвистичкој литератури, посебна пажња посвећена је оним типовима конструкција у којима норма не препоручује употребу безличног облика: (1) када је требати у перфекту или потенцијалу иза субјекта и (2) у односним реченицама с релативном замјеницом / везником који у функцији субјекта. Анализа је показала да журналистичко-публицистички стил у великој мјери одступа од експлицитне норме, односно да се у знатном броју случајева јављају безлични облици глагола требати у позицијама у којима су нормативно спорни, као и да се лични облици, иако рјеђи, такође појављују у неким конструкцијама. Ова одступања не дјелују као случајне омашке или стилски мотивисане варијанте, већ као стабилне тенденције језичке праксе. Резултати потврђују становиште да нека нормативна рјешења нису усклађена ни са граматичким системом ни са стварном употребом, те да би дозвољавање личних облика модалног глагола требати могло допринијети већој системској досљедности и јасноћи норме.*

Кључне ријечи: *српски језик, глагол требати, модални глаголи, норма и употреба, безлични и лични облици, синтакса, корпусна анализа, језик дневних новина.*

¹ goran.milasin@ff.unibl.org

² Овај рад резултат је истраживања у оквиру пројекта под насловом *Ресурси српског језика у савременом медијском дискурсу Републике Српске*, који суфинансира Министарство за научно-технолошки развој и високо образовање Републике Српске (Рјешење Министарства бр. 19.032/431-1-86/23 од 29. 12. 2023).

1. Уводне напомене

1.1. Глаголи представљају једну од пунозначних врста ријечи. Међутим, они у том смислу нису једнообразни – ‘unutar glagolâ razlikuju se skupine koje su punoznačne, koje su manje punoznačne te one koje su posve funkcionalne, nesamostalne’ (Marković, 2018:p.181). Тако се у српском језику у склопу ове врсте ријечи издвајају двије основне семантичко-функционалне групе – пунозначни (аутосемантични) и непупнозначни (синсемантични) глаголи, при чему се непупнозначни даље дијеле на: помоћне и/или спонске (копулативне),³ подуспонске (семикопулативне), модалне, модалитетне,⁴ фазне и перифразне глаголе (о томе в. нпр. Ajdžanović, 2022:pp.98–99).

1.1.1. Како је уочио Иво Прањковић (Pranjović, 2013:pp.186–187), поједини глаголи не морају бити само помоћни, само модални, односно само перифразни, па чак ни само непупнозначни, што, између осталих, потврђује глагол *хтјети*, који може служити и као помоћни (нпр. *Сви ће доћи*), и као модални (нпр. *Сви би они хтјели доћи*), и као пунозначни (нпр. *Она хоће управо такву хаљину*). Скупини глагола који се у српском језику јављају и као синсемантични и као аутосемантични припада и глагол *требати*. Он, наиме, може да се употребљава као модални глагол (нпр. *Лана треба да учи*), али и као пунозначни (нпр. *Лани требају твоји савјети*), са семантиком нецеситативности, тј. потребе коју неко има за неким или нечим (в. нпр. RSJ, 2011; Piper et al., 2022:pp.172–174). Према књижевнојезичкој норми, у првом случају, када се *требати* допуњава другим глаголом, морају се употријебити безлични облици, уз неке системске изузетке (прије свега ако је овај модални глагол у перфекту или потенцијалу, а претходи му субјекат), а у другом случају, када *требати* самостално заузима позицију предиката, могу се употријебити и лични и безлични облици. Међутим, у пракси се врло често јављају озбиљнији проблеми када глагол *требати* тражи глаголску допуну.

³ У српској граматичкој литератури раздвајају се помоћни глаголи и споне (копуле) – помоћнима се зову они глаголи помоћу којих се граде сложени глаголски облици, а споном (копулом) назива се дио предиката (копулативне конструкције) који повезује предикатив са субјектом (в. Stanojčić & Rorović, 1997:p.217). Међутим, та се разлика понекад и не прави, па се говори о једној подскупини – подскупини спонских (копулативних) глагола, гдје се убрајају и они који се користе у творби сложених глаголских облика и они који се користе у творби копулативних предиката (в. нпр. Ajdžanović, 2022:p.98).

⁴ Модалитетни глаголи (нпр. *намјеравати*, *настојати*) по својим семантичко-функционалним карактеристикама налик су модалнима, али имају већи степен пунозначности, што их, између осталог, приближава и правим аутосемантичним глаголима (в. Mrazović & Vukadinović, 2009:pp.190–195). Традиционално се они, ипак, не издвајају у посебну групу, већ се смјештају међу модалне глаголе.

1.1.2. О норми која се тиче синтаксичког понашања српског глагола *требати* опширно је писала Душка Кликовац у тексту *О глаголу требати: теорија, употреба и норма* (Klikovac, 2018). Она је сажела сва ранија запажања која је сматрала релевантним и допунила их детаљима који нису помињани, те је, на основу примјера из литературе и оних које је сама забиљежила, закључила да је савремено језичко осјећање у вези с глаголом *требати* несигурно и помућено балансирањем између имплицитне и експлицитне норме.⁵ То стање, према њеном мишљењу, превазишло би се новом експлицитном нормом, која би изгледала овако:

‘1) Кад захтева допуну у виду глаголске јединице, глагол *требати* може стајати и у личним облицима (*треbam, требаш..., одн. требао сам, требала си... или требао бих, требала би...*) и у безличном облику (*треба, требало је, требало би, требаће...*).

2) Кад стоји испред субјекта, може бити и безличан (*Треба да ти одеш тамо, Требало је да ти одеш тамо*) и личан (*Требаш ти да одеш тамо, Требала си ти да одеш тамо*).

3) Кад се налази иза субјекта, мора стајати у личном облику (*Ја треbam да идем, Они требају да иду, Ја сам требала да идем, Они су требали да иду; човек који је требао да иде*).

4) Испред безличних облика глагола *требати* могу стајати други реченични чланови осим субјекта (*Њега треба да видим сутра; Сутра треба да га видим; човек кога је требало да упознаш; човек о коме је требало да разговарамо*). Наравно, и у тим случајевима могу се употребити лични облици (*Њега треbam да видим сутра; Сутра треbam да га видим; човек кога си требала да упознаш; човек о коме смо требали да разговарамо*)’ (Klikovac, 2018:pp.252–253).

Таква измјена норме одговарала би измјени у хрватској нормативистици – док се раније модални глагол *требати* сматрао исправним само у безличном облику, данас *‘hrvatski normativci pravilnima uglavnom smatraju i konstrukcije*

⁵ Приликом анализе синтаксичког понашања глагола *требати* Душка Кликовац се ослања на теоријску дистинкцију између имплицитне и експлицитне норме, о којој говори Ранко Бугарски (Bugarski, 2003:pp.241–245). Под имплицитном нормом овај аутор подразумијева несвјесна, прећутна и имплицитна знања и осјећања говорника о томе шта се и како може рећи у њиховом језику, односно језичком варијетету, шта је од чега боље, шта може служити као узор, а шта се може оквалификовати као одступање од уобичајеног и прихватљивог. Експлицитна норма, с друге стране, представља додатну, плански одабрану, стручно кодификовану и друштвено верификовану норму неког језика, норму по којој језик и добија атрибут стандардности.

Ti trebaš čitati, On treba čitati, Oni trebaju čitati i sl.' (Pranjковић, 2013:p.188).⁶

Лични и безлични облици на тај начин практично функционишу као дублети, што би у српском језику, уколико би се допустило, сматра Душка Кликовац, могло резултирати и важним значењским диференцирањем:

‘Кад би *требати* био и лични и безлични глагол, можда би се за те две његове употребе везала различита семантика. Наиме, он означава две врсте обавезе: и ону која проистиче из постојећег плана, и ону коју говорник субјективно приписује некоем; другим речима, *требати* означава или оно што се очекује (што сви очекују) или оно што говорник лично очекује. Чини се да би реченица *Треба / Требало би да министар данас поднесе оставку* пре означавала очекивање да се ситуација одигра (јер је тако планирано, најављено и сл.), а реченица *Министар треба / би требао данас да поднесе оставку* подједнако би могла да означи и такво очекивање и обавезу коју министру налаже говорник (јер сматра да би он из неких разлога био дужан да то учини). Да су лични облици глагола *требати* легитимни, можда би се та разлика и јасније оцртавала’ (Klikovac, 2018:p.253).

1.2. Како би се додатно освијетлило савремено језичко осјећање у вези с глаголом *требати*, у овом ће се раду анализирати примјери из дневних новина које се објављују у Републици Српској, а посебна пажња биће посвећена случајевима гдје нормативисти не препоручују употребу безличних облика: 1) када је субјекат испред модалног *требати* ако је тај глагол у перфекту или потенцијалу и 2) када је испред модалног *требати* у односној реченици релативна замјеница / везник *који* у функцији субјекта. С обзиром на примјере који су забиљежени у текстовима посвећеним синтаксичком понашању глагола *требати* (в. Klikovac, 2018, као и тамо наведену литературу), полази се од претпоставке да ће се и у тим типовима конструкција, упркос експлицитној норми, најчешће јављати безлични облици.

2. Корпус и методологија

2.1. Корпус истраживања чији се резултати износе у овом раду чине примјери из дневних новина *Глас Српске* и *Независне новине* објављених у првој седмици јуна 2025. године, тачније од 2. до 8. јуна (укупно 12 бројева). Предмет анализе нису биле одређене рубрике или жанрови, него сви текстови у ода-

⁶У вези с тим занимљиво је да се у мрежном валенцијском рјечнику Института за хрватски језик и језикословље *е-Глава* (e-Glava, <http://valencije.ihj.hr/word/trebati/39/>) уопште не спомиње да се модални глагол *требати* може јављати и у безличном облику.

браним бројевима, а они су пружили довољно језичке грађе да би се извели одговарајући закључци о употреби модалног глагола *требати* у језику дневних новина у Републици Српској, а посредно и о употреби овог глагола у савременом српском језику уопште, будући да се језик штампе, односно масмедиа, сматра важном основом за опис стања неког језика у датом тренутку.⁷ Данас, у ери глобализације и дигитализације, када се убрзано развија комуникација преко електронских медија, нарочито интернета, постоји још много нових извора за реконструкцију савременог језичког осјећања, као што су портали, друштвене мреже и сл., али су новински текстови изабрани јер се од њих више очекује да буду написани правилно, поготово што се углавном објављују након лекторских интервенција, па би сва одступања од норме ту била веома симптоматична. Избор дневних новина из Републике Српске као извора језичке грађе мотивисан је намјером да се допринесе стварању потпуније слике о синтаксичко-семантичком профилу глагола *требати* на цјеловитом српском језичком простору.

2.2. Методолошки поступак обухватио је систематично прикупљање, ексцерпцију и класификацију појава модалног глагола *требати* у наведеном корпусу. У првој фази истраживања читани су сви текстови у одабраним бројевима дневних новина, а сваки уочени примјер глагола *требати* биљежен је у основном контексту. Као што је поменуто, није вршена претходна селекција по жанровима, темама или ауторским стиловима, како би се добио што непристраснији и репрезентативнији пресјек стварне употребе овог глагола у језику штампе.

У другој фази примјери су разврставани према томе да ли су у складу са стандардом српског језика или од њега одступају, при чему је упориште била релевантна и рецентна српска нормативистичка литература (првенствено Клајн, 2011:pp.148–150; Piper et al., 2022:pp.172–174), а од посебног значаја био је поменути текст Душке Кликовац (Klikovac, 2018), који детаљно разматра теорију и норму у вези с овим глаголом, али и његову употребу, те је послужио као теоријски оквир за разграничење нормативних и ненормативних рјешења.

⁷ 'Prosečnost jezičke svakidašnjice biće najprikladnije ilustrovana, u stvari, onim što je najmasovnije usvojeno kao instrumenat komunikacije: jezik štampe, radija, televizije, filma. Treba odmah istaći (da bismo se za svaki slučaj obezbedili ovde od svakog mogućeg nesporazuma): to niukoliko ne znači da će se baš taj jezik preporučivati kao uzor, niti da sve njegove osobenosti treba bezuslovno prihvatiti kao normu buduće preskriptivne gramatike. On ovde ima da služi samo kao najpogodnija, osnovna baza za opis onog stanja koje najtipičnije reprezentuje sadašnji razvojni trenutak naše izražajne kulture' (Ivić, 1997:p.151).

При класификацији су уважени како формални (морфосинтаксички) тако и семантички аспекти реализације овог глагола.

У завршној фази примјери су анализирани у циљу утврђивања типичних синтаксичких образаца употребе модалног глагола *требати*, као и евентуалних одступања од нормe. Оваква процедура омогућила је да се на основу стварне употребе у једном типу масмедијског дискурса изведу поузданији закључци о актуелном синтаксичко-семантичком и нормативном статусу модалног глагола *требати* у савременом српском језику.

3. Модални глагол *требати* у језику дневних новина у Републици Српској

3.1. Уколико није пунозначан, глагол *требати* у српском језику означава обавезу остварења неке ситуације (најчешће радње, али понекад и стања) и допуњава се глаголском јединицом. Та допуна у српској синтаксичкој литератури третира се различито – као дио сложеног глаголског предиката (в. нпр. Stevanović, 1989:pp.36–37; Piper, 2005a:pp.324–329) или као допунска реченица (в. нпр. Tanasić, 1995–1996:p.49).⁸ У *Нормативној граматици српског језика* (Piper et al., 2022) на једном мјесту глаголска допуна уз *требати* одређује се као зависна допунска реченица (p.173), а на другом се конструкције типа *Она треба да спава* сврставају међу просте реченице с аналитичким предикатом (pp.360–361). Миливој Алановић (Alanović, 2018:pp.131–132) сматра да глаголска допуна модалног *требати*, у примјерима типа *Треба да кренете*, није зависна реченица, тј. клауза, него клаузоидна допунска конструкција. Могуће је да допуна и нема у свим конструкцијама с безлично употријебљеним глаголом *требати* исти статус – чини се да би се у конструкцијама у којима *требати* има значење оцјене да је оно што се износи пропозицијом врло вјероватно (нпр. *Требало би да се досад већ наспавао*) могло говорити о допунској клаузи, а у конструкцијама типа *Ви треба да кренете* прије је ријеч о клаузоиду. Кад би се промијенила норма и глаголу *требати* дозволила употреба и у личном облику, можда би и уочавање статуса његове допуне постало једноставније.

3.1.1. Модалност која се у српском језику исказује глаголом *требати* може бити деонтичка (нпр. *Треба да им изађемо у сусрет*) и епистемичка (нпр. *Тре-*

⁸Срето Танасић (Tanasić, 2015) сматра да би се о простој реченици, односно сложене глаголског предикату, могло говорити само кад би глаголска допуна долазила уз *требати* у личним облицима: 'Кад бисмо променили норму и глаголу *требати* дозволили личне наставке, он би се понашао као и други модални глаголи: могао би имати допуну у инфинитиву или презенту с везником *да*, радило би се о простој реченици са сложеним предикатом'.

бало би да су почели).⁹ Према правилу које је, како се обично узима (в. Klikovac, 2018:р.237), увео још Вук Стефановић Караџић 1818. године, у првом издању *Српског рјечника*, у тим случајевима *требати* се употребљава безлично. То потврђују и примјери из корпуса:

‘Као слоган своје кампање он је навео „Пољска на првом мјесту”, наводећи да прво *треба* да се помогне својима’ (GS, 3/6/2025:р.13);¹⁰ ‘У Ливерпулу би, према спекулацијама, *требало* да га замијени Гиорги Мамардашвили, репрезентативац Грузије и голман Валенсије’ (GS, 3/6/2025:р.29); ‘У Фонду здравства наводе и да су више пута до сада обавјештавали грађане о обавезама након промјене послодавца управо како би знали које кораке *треба* да предузму у случају преласка у другу фирму’ (GS, 5/6/2025:р.6); ‘Такође, на друштвеним мрежама подсјећамо грађане шта *треба* да ураде у оваквим ситуацијама – казали су у Фонду’ (GS, 5/6/2025:р.6); ‘Званичну одлуку о уласку Бугарске у еврозону *требало би* да донесу министри финансија земаља чланица ЕУ 8. јула, али се не очекује да буде противљења, пошто Софија испуњава све техничке критеријуме’ (GS, 5/6/2025:7); ‘Како су навели, он је из предострожности, према препоруци неурохирурга, упућен у болницу у Подгорицу, а према процјени требињских љекара, *не би требало* да буде посљедица кад је ријеч о нагњечењу мозга’ (GS, 5/6/2025:р.9); ‘*Треба* да уживамо у побједи, јер смо први пут славили против Њемачке након неколико пораза’ (GS, 6/6/2025:р.28) и др.

3.1.2. Од правила о употреби безличног *требати* у језичкој пракси одступало се још у Вуково доба, а то се чини и данас (в. Tanasić, 1995–1996:р.45; Klikovac, 2018:р.238). Са сигурношћу се може претпоставити како би се у многим од претходно наведених примјера појавили лични глаголски облици умјесто безличних да текстови из којих су екскерпирани нису прошли лектуру, коректуру и редактуру, због чега су прилично усклађени с нормом стандардног језика. Ипак, у *Независним новинама* забиљежене су четири конструкције у којима су неправилно употријебљени лични облици (једна у склопу ауторског, а три у склопу тзв. туђег говора):

⁹ О категорији модалности у језику в. нпр. Lyons, 1997; Portner, 2009; Nuyts, 2025. О модалности у српском језику и глаголу *требати* као средству изражавања деонтичке и епистемичке модалности в. нпр. Piper, 2005b.

¹⁰ Ради уштеде простора, приликом навођења примјера не упућује се на презиме аутора нити на наслов текста из којег је примјер преузет. Умјесто тога, користе се скраћенице за називе дневних новина: GS – *Глас Српске* и NN – *Независне новине*, а уз њих стоје датум објављивања и број странице на којој се налази издвојена реченична структура.

‘Osim zakona o Sudu BiH, delegati *su trebali* razmatrati još jedan evropski zakon, odnosno prijedlog zakona o VSTS-u, koji je u proceduru uputio Savjet ministara BiH, a kojim u značajnoj mjeri nisu uvažene kritike samo Visokog sudskog i tužilačkog savjeta koji je najavio podnošenje čak 50 amandmana’ (NN, 3/6/2025:p.6); ‘SAD ostaju posvećene NATO-u i članu V, ali članu V prethodi član III koji kaže da se svi saveznici *trebaju* posvetiti svojoj individualnoj odbrani’ (NN, 5/6/2025:p.3); ‘Problem su stvorili vaša stranka i vaši ljudi i to *trebate* da riješite, jer bazen, čak i ako dođe sto policajaca, ne može raditi bez novca, napisao je Stanivuković’ (NN, 4/6/2025:p.10); ‘Ipak, moje je mišljenje da *bi* banke u BiH *trebale* početi smanjivati kamatne stope, istakao je Đogo’ (NN, 7–8/6/2025:p.13).

Појава личних облика модалног глагола *требати* тумачи се на различите начине. ‘Поред тога што се лични облици глагола *требати* у неким конструкцијама и прагматичким околностима не могу избећи и што је глагол *требати* личан у другом свом значењу (тј. кад означава потребу), релевантна могу бити још бар два разлога, а то су: 1) аналогија према блискозначном глаголу *морати* (*Не требате се журити* према *Не морате се журити*, *Не требате да се журите* према *Не морате да се журите*) и 2) могућност да се с личним обликом употреби инфинитив када се жели прецизирати носилац персоналности реченице или када за употребу инфинитива постоје стилски разлози (Klikovac, 2018:pp.245–246). У примјерима издвојеним из дневних новина највјероватније је посриједи осјећај за конгруенцију и аналогија према глаголу *морати*, односно осталим модалним глаголима, без обзира на правила.

3.2. У *Нормативној граматици српскога језика* прописује се следеће: ‘Ако је субјекат испред деонтичког *требати*, а није у трећем лицу једине, глагол *требати* може и даље бити безличан ако је у садашњем времену’ (Piper et al., 2022:p.173), а то је забиљежено и у многим примјерима из корпуса, који свједоче о томе да новинарима, као и говорницима српског језика уопште, није сасвим блиска безлична конструкција с *требати* испред субјекта:

‘Nebojša Vukanović, predsjednik Liste za pravdu i red, poručuje da se predstavnicima PIC-a mora kazati da građani Republike Srpske ne treba da budu kažnjeni, zbog, kako je kazao, lično Milorada Dodika, predsjednika SNSD-a’ (NN, 3/6/2025:p.3); ‘С обзиром на то да су дјеца најрањивија категорија становништва, сваки појединац и институција треба да предузму мјере с циљем заштите дјеце и њихових права – саопштено је из МУП-а Српске’ (GS, 5/6/2025:p.6); ‘Ја треба да што дуже останем у овом ритму – истакао

је Штулић' (GS, 5/6/2025;p.9); 'Šmit је naglasio да држава мора осигурати средства за изборе за сва бирачка мјеста и међународна заједница и даље има бојазни у том погледу јер *избори треба* да се одрже у складу са препорукама OEBS-а' (NN, 5/6/2025:p.3); '*Пацијенти који имају висок крвни притисак, срчани и хронични болесници* током врелих дана *треба* да редовно мјере притисак прије svakог узимања терапије, а пацијенти са сниженим крвним притиском морају да пију више течности јер тако притисак враћају у нормалу' (NN, 6/6/2025:p.6); '*Студенти треба* да виде током свог студирања и друге факултете и болнице и на тај начин могу упоредити едукацију на тим мјестима са својом кућом' (GS, 7–8/6/2025:p.5); '*Наставни процес треба* да се мијења сваких шест година на медицини и стоматологији, односно сваке четири године на програмима здравствене његе и специјалне едукације и рехабилитације' (GS, 7–8/6/2025:p.5); 'Додао је да *људи* током овог годишњег доба свакако *треба* да буду опрезнији јер се тада може десити да мечка води младе, што може потенцијално бити опасност за људе уколико се млади осјете угроженим' (GS, 7–8/6/2025:p.5) итд.

Душка Кликовац сматра да се данас уобичајеном употребом безличног *треба* иза субјекта добија неграматична конструкција јер је права безлична конструкција само она у којој је безлични облик глагола *требати* испред субјекта, а да друкчије третирање презента од других глаголских облика компликује употребу глагола *требати* јер говорник мора размишљати у ком га облику користи (Klikovac, 2018:p.254). Ипак, већина нормативиста неправилним проглашава само конструкције у којима је модални глагол *требати* у перфекту или потенцијалу, а користи се иза субјекта (в. нпр. Klajn, 2011:p.149; Stijović, 2015:p.161).¹¹ У корпусу је, упркос том правилу, забиљежено 38 примјера с модалним глаголом *требати* у перфекту или потенцијалу иза субјекта, што такође потврђује тезу да је савременом језичком осјећању ближа оваква конструкција, гдје субјекат претходи модалном глаголу, чак и када се она супротставља осјећају за конгруенцију:

'Na prijedlog istog ministarstva, *ministri bi trebalo* da razmatraju prijedlog odluke o imenovanju komisije za kontrolu spoljnotrgovinskog transporta oružja i vojne opreme, kao i informaciju o revidiranoj Regionalnoj konvenciji o pan-evro-mediteranskim preferencijalnim pravilima o porijeklu robe' (NN,

¹¹ Постоје и аутори који у вези с тим дају нејасне препоруке. Тако Егон Фекете (Fekete, 2008:pp.153–154) прво као исправне реченице наводи и *Ми би требало да радимо, Ви не би требало да говорите* (о томе в. и Klikovac, 2018:p.239), али у наставку каже да се у таквим случајевима глагол *требати* мора употријебити на почетку реченице.

2/6/2025:p.5); 'Medicinske sestre i tehničari trebalo bi da shvate da samo ojačani, sa svojim znanjem, edukacijama, udruženi, mogu da donesu neke promjene u svom zanimanju' (NN, 2/6/2025:p.6); 'Навроцки би требало да преузме дужност 6. августа' (GS, 3/6/2025:p.13); 'Pravnik Milko Grmuša stava je da niko nije trebalo da se odazove pozivu iz PIC-a, jer se, kao ističe, radi o nepostojećem organu' (NN, 3/6/2025:p.3); 'Kako su pojedini mediji prenijeli, dvije delegacije trebalo je da razgovaraju o idejama za puni prekid vatre i duži rok za pregovore o miru u Ukrajini, imajući u vidu najavu predsjednika Sjedinjenih Američkih Država Donalda Trampa da bi Amerika mogla da napusti ulogu medijatora ako ne bude napretka' (NN, 3/6/2025:p.16); 'Ниједан од њих не би требало да продужи боравак у Хумској након овог љета' (GS, 4/6/2025:p.32); 'Сви органи и све институције у БиХ требало би да поступају по законима и Уставу БиХ и у складу са одлукама домаћих органа' (GS, 6/6/2025:p.3); 'Ако су учесници у незгоди сагласни, потпишу извјештај, приложе фотографије и опис догађаја, штета би требало да се надокнади без лимита' (GS, 6/6/2025:p.7); 'Након идентификације учиниоца кривичног дјела, који се гони по службеној дужности, полиција би требало да обавијести јавног тужиоца да би он даље преузео радње из своје надлежности' (GS, 6/6/2025:p.11); 'Иначе, јуче започета седница, која је на крају прекинута, nije trebalo ni da bude održana s obzirom na to da su nekoliko dana prije četiri delegata iz reda Bošnjačkog naroda poslala dopis Nikoli Špiriću, predsjedavajućem Doma naroda, u kojem ga obavještavaju da neće prisustvovati sjednici' (NN, 6/6/2025:p.3); 'Roditelji djece koja pohađaju privatne vrtiće u Banjaluci još čekaju na isplatu subvencija koje kasne od marta, a prema riječima gradonačelnika Draška Stanivukovića, isplata bi trebalo da počne naredne sedmice, sukcesivno po mjesecima' (NN, 6/6/2025:p.10); 'Glavni grad Srbije trebalo bi da bude lokacija buduće kule „Trump Tower Belgrade“, projekta koji realizuje investicioni fond koji je suosnovao Trampov zet Džared Kušner' (NN, 6/6/2025:p.15); 'Uz temperature koje će pretežno biti u okviru uobičajenih ili nešto više, većina populacije trebalo bi da se osjeća ugodnije' (NN, 6/6/2025:p.23); 'Prirodni nasljednik SAD bi trebalo da bude EU, posebno zato što je Brisel i tokom Bajdenove administracije insistirao da je ovo područje njegovog djelovanja jer se zemlje nalaze na evropskom putu, ali zbog prava veta u spoljnospolitičkim i bezbjednosnim odlukama nemoguće je očekivati da EU u ozbiljnijem omjeru može preuzeti ovu ulogu' (NN, 7–8/6/2025:p.4); 'Osumnjičeni je u petak trebalo da bude ispitan i u tužilaštvu' (NN, 7–8/6/2025:p.11) итд.

Њима се придружује и 14 примјера сложених реченица с односним клаузама гдје релативна замјеница / везник *који* у функцији субјекта претходи модалном *требати*:

‘Ово су јуче прије протеста, који је требало да буде одржан у чак 32 града широм државе, поручили студенти у блокади’ (GS, 2/6/2025:p.11); ‘За организацију Министарске конференције ЕУ – западни Балкан из области безбједности и правосуђа, која би требало да буде одржана у Сарајеву 30. и 31. октобра ове године, предвиђено је 50.000 марака’ (GS, 3/6/2025:p.4); ‘Postrijedi је роман на којем је аутор радио прије своје смрти, а који је требало да буде својеврсна круна његовог аутофикционалног поступка’ (NN, 3/6/2025:p.19); ‘Помињало се да ће обештећење за долазак лијевог спољног фудбалера, који би у Београду *требало* да замијени Милана Родића, износити око 2.000.000 евра’ (GS, 4/6/2025:p.32); ‘У том документу, који би требало да се нађе на некој од идучих сједница Савјета министара, наведено је да запослени у ДКП у Индији имају право на додатак у износу од 40 одсто, док у 17 осталих амбасада и генералних конзулата тај проценат износи 20 одсто’ (GS, 5/6/2025:p.2); ‘Изградња гасовода на релацији Шековићи – Власеница – Милићи – Игришта – Хан Пијесак, која би требало да почне за мјесец дана, представља снажан подстицај развоју ових локалних заједница, стварајући повољан привредни амбијент и отварајући врата новим инвестицијама’ (GS, 5/6/2025:p.7); ‘То је оно што заиста недостаје – велике организације које би требало да испоручују 500 до 600 камиона на дан’ (NN, 5/6/2025:p.17); ‘Први циљ клуба свакако је афирмација младих рукометаша који би из њега *требало* да иду у виши ранг и квалитетније екипе’ (GS, 6/6/2025:p.31); ‘Dionica brze ceste која би требало да буде завршена до краја јула односи се на trasu од novoizgrađenog mosta на Savi код Gradiške до искључења у Novom Varošu, дужине од око пет километара’ (NN, 6/6/2025:p.5); ‘Agencija се oslanja на „Dragon” kapsulu, али и на ракету „Falcon 9” којом се у свемир шаљу научни instrumentи и други korisни tereti, а такође учествује и у finansiranju развоја свемirske летjelice „Starship”, која би требало да spusti америчке астронауте на Mjesec током ове decеније’ (NN, 7–8/6/2025:p.17); ‘Sve у свему, „Drvene ptice” снажан су glas жртве и још снажнија opomena за све у gledalištu који би van позоришне sale *trebalo* да буду зашtitnici чувари, а не dželati, директни или indirekтни, „Nadica” које су svуда око нас’ (NN, 7–8/6/2025:p.19) и др.

Бројност ових примјера у складу је с налазима истраживања Душке Кликовац. Наиме, ова ауторка установила је да се иза субјекатског *који* у језичкој пракси најчешће јавља безлични облик перфекта или потенцијала глагола *требати* (нпр. ‘... планираног напада, *који је требало* да личи на напад у Мумбају 2008. године ...’; ‘... југословенској делегацији *која је требало* да учествује на самиту Интерпарламентарне уније у Њујорку ...’), рјеђе лични (нпр. ‘... своје велике светске турнеје *која је требала* да се заврши 2010. године у Москви’; ‘... побуњеника *који су требали* да упадну с мора у Панаму’), а још рјеђе хибридни облици (нпр. ‘... а да се од овог чина ограђују сви *који су требало* да буду одговорни’ (Klikovac, 2018:p.244). Примјери које она наводи забиљежени су у језику медија из Републике Србије (а то су *Политика* и РТС), на основу чега се индиректно може закључити да је у питању појава карактеристична за журналистичко-публицистички стил на ширем српском језичком простору, а вјероватно је слична ситуација у језичкој пракси већине образованијих говорника српског језика данас.

О конструкцијама гдје субјекат стоји испред безлично употребљеног модалног *требати* Рада Стијовић пише:

‘Ове реченице нису граматички исправне, јер се безлични глагол не слаже са субјектом (као када бисмо рекли „Стигли су сви који је (су) морало да дођу”). Реченица се може исправити тако што ће се глагол *требати* преbacити на прво место: „*Требало би* да и он дође”. Када то није могуће, једино решење је ставити глагол *требати* у лични глаголски облик: „Стигли су сви који су *требали* да се такмиче”. Нема потребе круто се држати правила о глаголу *требати*. Много су тежа ова синтаксичка огрешења.’ (Stijović, 2015:p.161)

Слично је прије ње закључио и Иван Клајн (Klajn, 2011:p.149): ‘Принуђени смо, дакле (насупротив старијим нормативним граматикама које овакве случајеве нису ни имале у виду), да допустимо личне облике глагола *требати* у случајевима када је овај у прошлом времену или кондиционалу и када му субјекат претходи (гдје се под субјектом подразумева и релативна заменица)’. Међутим, како се види из наведених примјера, у дневним новинама, вјероватно под притиском норме, односно правила о употреби модалног глагола *требати*, овај се приступ не примјењује – најчешће се користе безлични облици глагола *требати* иза субјекта, у малом броју примјера лични, и то тамо гдје би се проблем лако могао ријешити стављањем глагола *требати* на почетак (в. примјере у т. 3.1.2), а само је у једној реченичној структури забиљежен лични облик *требати* иза *који* у служби субјекта, како и предлажу нормативисти: ‘Ипак, на крају су дошли,

а свој dolazak правдали су тиме да сједници присуствује Kemal Ademović, zamjenik predsjedavajućeg Doma naroda, *koji nije trebao* prisustvovati сједници, а што је био разлог да и остали из Клуба Бошњака не присуствују (NN, 6. 6. 2025, 3). Хибридни облици, типа *Они су требало да присуствују сједници*, нису уочени.

У Нормативној граматици српскога језика прописује се следеће: 'Изузетно, у односним реченицама каткад се мора дозволити и лична употреба деонтичког *требати*, пошто се безлични глагол не би могао сложити са субјектом' – не би било добро *Дошли су сви они који је требало да дођу*, него *Дошли су сви они који су требали да дођу* (Piper et al., 2022:p.174). С обзиром на то да испред модалног *требати* могу стајати сви чланови реченице осим субјекта, Душка Кликовац у вези с овим прописом примјеђује: 'Било би јасније да је ово „каткад” прецизирано, тј. да је речено да је то сваки пут кад је *који* субјекат у односној реченици – што је и најчешћи случај у тим реченицама' (Klikovac, 2018:p.255). Међутим, проблематичнији је следећи пропис који се тиче конструкција гдје се деонтичко *требати* налази иза субјекта: 'Ако је *требати* у прошлом времену, препоручује се да се уместо њега употреби *имати* или *морати*' (Piper et al., 2022:p.173).¹² Наиме, како је истакла Душка Кликовац, *морати* и *имати* нису синонимима глаголу *требати*, а и 'начелно говорећи, нормативистички поступак којим се жртвује лексема да би се сачувао њен пожељни облик у најмању руку није уобичајен' (Klikovac, 2018:p.255). *Морати* означава јачу обавезност, која се, додуше, може ублажити употребом потенцијала (нпр. *И Лана би морала нешто да добије*), тако да би у неким случајевима овај глагол евентуално могао бити замјена глаголу *требати*, али је практично немогуће утврдити да ли се у анализираним текстовима реализује та замјена. С друге стране, ни у једном примјеру не појављује се модални глагол *имати*, ни сам по себи, па, наравно, ни умјесто *требати*, што може указивати на његову изобичајеност у савременом српском језику или бар у журналистичко-публицистичком стилу.

3.3. Бројна огрешења о експлицитну норму у језику дневних новина у Републици Српској иду у прилог тези да у српском језику влада поприлична конфузија кад су у питању пожељни облици глагола *требати*, односно да је савремено језичко осјећање у том аспекту веома несигурно, а нови прописи не доприносе много очувању језичког система и поједностављивању употребе ове лексеме. Због тога Душка Кликовац с разлогом примјеђује:

'Најновија нормативна решења у вези с глаголом *требати* имају системске изузетке, у једном сегменту се противе граматичким правилима, а у

¹² Оваква препорука дата је и у Klajn, 1997:p.180.

другом нуде решење које се не може применити. С друге стране, јасно је да би допуштање личних облика глагола *требати* било изазов, па и жртва и за нормативисте и за неке (мада можда не и многе) говорнике српског језика. Међутим, требало би проценити величину те жртве у односу на време и енергију лектора, наставника, будућих ђака и садашњих и будућих говорника српског језика који претендују на писменост а који тренутно морају да се бакћу са компликованим правилима у вези са значењима глагола *требати*, његовим допунама, местом у реченици, његовом конгруенцијом и временима у којима се употребљава; то огромно време и енергија могли би се усмерити у корисније сврхе.¹³ (Klikovac, 2018:p.255).

Посебан проблем којим би се, између осталог, могла објаснити и бројна уочена одступања од књижевнојезичке норме представљају недовољно јасне формулације у српској граматичкој и нормативнолингвистичкој литератури. Тако Предраг Пипер (Piper, 2005b:pp.640–641) каже да се модални глагол *требати* ‘скоро увек употребљава безлично’ ако га допуњава пунозначни глагол у облику *да*-конструкције (нпр. *Треба да почнем*), а да изузетак чине случајеви гдје је глагол *требати* у перфекту или потенцијалу, кад је умјесто безличног облика (нпр. ³*Ја сам требало да почнем*, ³*Ја бих требало да почнем*) боље употријебити лични глаголски облик (нпр. *Ја сам требао да почнем*, *Ја бих требао да почнем*) или ставити безлични облик глагола *требати* на почетак реченице нпр. *Требало је да ја почнем*, *Требало би да ја почнем*). Како је примијетила Душка Кликовац (Klikovac, 2018:p.251), није јасно треба ли констатацију да се модални глагол *требати* ‘скоро увек употребљава безлично’ ако се допуњава пунозначним глаголом у форми *да*-конструкције схватити као запажање о постојећем стању или као пропис,¹³ а занимљиво је и то да се реченице типа *Ја сам требало да почнем* и *Ја бих требао да почнем* упитником означавају као дискутабилне, али не и сасвим неприхватљиве, каквим су их сматрали остали граматичари.

Егон Фекете (Fekete, 2008:pp.153–154), као што је већ речено (в. фн. 10), прво инсистира на безличној употреби модалног глагола *требати* и као правилне наводи примјере *Ми би требало да радимо*, *О томе ви не би требало да говорите* и сл., а након тога каже како је, кад је глагол *требати* у прошлом времену или кондиционалу, а субјекат реченице испред њега, право рјешење да се 3. лице јединине глагола (*требало*) стави на почетак реченице, прије субјекта (нпр. *Требало би и ја да дођем*). Још су необичније формулисане препоруке Милорада Телебака:

¹³ ‘Ако је констатација, видели смо да се не може сматрати сасвим тачном; ако је пропис, није јасно зашто се односи само на перфекат и потенцијал, не и на презент’ (Klikovac, 2018:p.251).

‘Има, међутим, случајева када језичка стварност не може да се уклопи у граматичко правило. На примјер, иако правилна са становишта употребе глагола **требати**, односна реченица: „*Нису стигли сви глумци који је требало да наступе*” – није добра јер је субјекат у множини (глумци), а предикат у једнини (је требало). Ради природности исказа и гипкости стила, овдје је боље одступити од правила и употријебити погрешан – лични облик: „*Нису стигли сви глумци који су требали да наступе.*”

Није то случај само у односним реченицама, већ и кад је глагол требати употријебљен у прошлом времену, затим у потенцијалу, а субјекат дође *испред* њега. Тада је умјесто правилног: *Ја сам требало да дођем* и *Ја бих требало да дођем* – боље употријебити неправилно а природно: *Ја сам требао да дођем* и: *Ја бих требао да дођем*. Проф. И. Клајн нуди правилније рјешење – да се глагол **требати** стави на почетак реченице, тј. *прије* субјекта: *Требало је* и *ја да дођем* и: *Требало би* и *ја да дођем*. Тада је и употреба глагола правилна – безлична, и исказ природнији од онога: *И ја сам требало да дођем.*’ (Telebak, 2004:pp.202–203)

Овај аутор, дакле, као правилан наводи хибридни облик, који је дјелимично лични, а дјелимично безлични (*Ја сам требало да дођем, Ја бих требало да дођем*), што довољно говори о конфузији у вези с (без)личним формама глагола **требати**, а поред тога додатно збуњује читаоца препорукама типа *умјесто правилног Х боље је употријебити погрешан, неправилан облик У*.

Срето Танасић тврди да су, кад је ријеч о правилу о употреби безличних облика модалног глагола **требати**, проблематичне само односне реченице:

‘Наравно, некад постоји комуникативна потреба да се субјекат јави на почетку целе реченице; управо та потреба и врши притисак за формирање једног, помињаног, типа неприхватаљивих реченица с овим глаголом. Морамо знати да су оне неприхватаљиве са становишта књижевнојезичке норме и избегавати да их користимо. Постоји само један случај кад не можемо избећи сукоб правила о употреби реченица с безлично употребљеним глаголом **требати** – код односних реченица: *Та женидба, која је требало да му отвори врата у виши и пријатнији живот, затворила га је и везала заувек*. Ово се не може избећи а да се поштује правило о безличној употреби глагола **требати**. За сада је тако. Ако у свим другим случајевима, где је могуће, будемо поштовали прописану норму – треба да будемо задовољни.’ (Tanasić, 2015)

Ове Танасићеве тврдње захтијевају бар два коментара. Најприје, ако постоји комуникативна потреба да се субјекат јави на почетку реченице, није најбоље рјешење дати препоруку говорницима да такве реченице просто избјегавају. Осим тога, из дијела посвећеног односним реченицама није сасвим јасно да ли аутор препоручује конструкције типа *Та женидба, која је требало да му отвори врата у виши и пријатнији живот, затворила га је и везала заувек*, у којима изостаје слагање субјекта и предиката, или конструкције типа *Та женидба, која је требала да му отвори врата у виши и пријатнији живот, затворила га је и везала заувек*, у којима не би било испоштовано правило о употреби безличних облика глагола *требати*. Препоруке ове врсте морале би бити прецизније обликоване уколико се просјечним образованим говорницима, међу којима су и новинари, лектори, писци и др., жели олакшати схватање сложених правила у вези са значењима глагола *требати*, његовим допунама, позицијом у реченици итд.

Често се може прочитати или чути како се језичкој култури код нас не посвећује готово никаква пажња и како је јавни језик, нарочито у масмедијима, с мноштвом грешака, ортоепских проблема, монотон, неразумљив, сличан језику и стилу администрације и бирократије. Да би се омогућио позитиван утицај јавне ријечи, неопходно је да се систематски развија језичка култура. Међутим, из примјера норме која се тиче употребе глагола *требати* у српском језику види се и да је потребно унаприједити нашу нормативну лингвистику како би се добили бољи, јаснији и прецизнији приручници за његовање језичке културе, усклађени са савременим језичким осјећањем.

4. Закључак

Анализа корпуса показала је да данашњи журналистичко-публицистички стил у Републици Српској у великој мјери одражава дубљи проблем нормирања глагола *требати* у стандардном српском језику. Највећи број одступања забиљежен је управо у оним типовима конструкција које норма третира као изузетке – када је *требати* у перфекту или потенцијалу иза субјекта, те у односним реченицама с *који* као субјектом. Често јављање ових образаца указује на то да они не представљају случајне омашке или стилски мотивисана одступања, већ стабилну тенденцију језичке праксе. Наиме, бројни примјери у корпусу показују не само да се експлицитна норма, и поред редактуре, често крши него и да новинарски језик у неком смислу стабилизује сопствену праксу, у којој безлични облици стоје и тамо гдје су према прописима спорни.

Такви подаци подржавају становиште истакнутих теоретичара да тренутна нормативна рјешења нису у довољној мјери усклађена с језичким системом нити са стварном употребом. С једне стране, норма инсистира на безлично-сти, која је у бројним синтаксичким окружењима граматички нелогична или се не може реализовати због тематско-рематских односа; с друге стране, нуди замјене (нпр. *морати*, *имати*) које семантички не покривају функцију глагола *требати*. Због тога се чини оправданим разматрање приједлога о допуштању личних модалних облика, што би допринијело већој системској досљедности и олакшало употребу овог глагола у пракси. То би, наравно, подразумијевало да се будућа истраживања прошире на друге типове корпуса – књижевност, научни стил, школске писмене радове, интернет коментаре и др. – како би се добила свеобухватнија слика о реалном статусу личних и безличних облика глагола *требати* у савременом српском језику. Ипак, док се таква промјена норме евентуално не деси, у језику дневних новина, односно у журналистичко-публицистичким текстовима уопште, требало би да се постојећа норма поштује много више него сада (и то не само кад је ријеч о употреби глагола *требати*), будући да су масмедији један од главних темеља за подизање степена развијености језичке културе у савременим друштвима, па и нашем.

Извори

1. Глас Српске. 2–8. 6. 2025.
2. *Nezavisne novine*. 2–8. 6. 2025.

Рјечници

1. e-Glava. (n.d.) Dostupno na: <http://valencije.ihjj.hr/> [Pristupljeno 29. 11. 2025].
2. РСЈ. (2011) *Речник српскога језика* (измењено и допуњено изд.). Нови Сад, Матица српска.

Литература

1. Ајџановић, М. (2022) *Стандардни српски језик 2: Морфологија*. Нови Сад, Филозофски факултет Универзитета у Новом Саду.
2. Алановић, М. (2018) Реченице са допунском клаузом. У: Пипер, П., Алановић, М., Павловић, С., Антонић, И., Николић, М., Војводић, Д., Поповић, Љ., Танасић, С., & Марић, Б. *Синтакса сложене реченице у савременом српском језику* (У редакцији академика Предрага Пипера). Нови Сад – Београд, Матица српска – Институт за српски језик САНУ, pp. 91–197.

3. Клајн, И. (2004) О облицима речи. У: Ивић, П. Клајн, И., Пешикан, М. & Брборић, Б. *Српски језички приручник* (5. изд.). Београд, Службени гласник – Београдска књига, pp. 119–137.
4. Кликовац, Д. (2018) О глаголу *требати*: теорија, употреба и норма. У: Кликовац, Д. *Српски језик у светлу когнитивне лингвистике*. Београд, Друштво за српски језик и књижевност Србије, pp. 233–255.
5. Пипер, П. (2005а) Предикат. У: Пипер, П., Антонић, И., Ружић, В., Танасић, С., Поповић, Љ. & Тошовић, Б. *Синтакса савременог српског језика: Проста реченица* (У редакцији академика Милке Ивић). Београд, Институт за српски језик САНУ – Београдска књига – Матица српска, pp. 301–343.
6. Пипер, П. (2005б) Модалност. У: Пипер, П., Антонић, И., Ружић, В., Танасић, С., Поповић, Љ. & Тошовић, Б. *Синтакса савременог српског језика: Проста реченица* (У редакцији академика Милке Ивић). Београд, Институт за српски језик САНУ – Београдска књига – Матица српска, pp. 636–649.
7. Пипер, П., Клајн, И. & Драгићевић, Р. (2022) *Нормативна граматика српског језика* (4. изд.). Нови Сад, Матица српска.
8. Станојчић, Ж. & Поповић, Љ. (1997) *Граматика српског језика: Уџбеник за I, II, III и IV разред средње школе* (5. изд.). Београд, Завод за уџбенике и наставна средства.
9. Стевановић, М. (1989) *Савремени српскохрватски језик II: Синтакса* (4. изд.). Београд, Научна књига.
10. Стијовић, Р. (2015) *Језички саветник* (2. изд.). Београд, Чигоја штампа.
11. Танасић, С. (1995–1996) О употреби глагола *требати*. *Наш језик*. 30 (1–5), 44–52.
12. Танасић, С. (2015) Треба ли нам глагол *требати*. <https://www.politika.rs/scc/clanak/344047/ treba-li-nam-glagol-trebat> [Пристапљено 22. 6. 2025].
13. Телебак, М. (2004) *Говоримо српски: с лакоћом до језичке културе* (3. изд.). Бања Лука, Републички педагошки завод.
14. Фекете, Е. (2008) Како „би требало” са „требати”. У: Фекете, Е. *Језичке доумице: Књига прва*. Београд, Београдска књига, pp. 152–154.
15. BugarSKI, R. (2003) *Uvod u opštu lingvistiku*. Beograd, Čigoja štampa / Biblioteka XX vek.
16. Ivić, M. (1997) Problem norme u književnom jeziku. У: Ivić, M. *O vukovom i vukovskom jeziku* (2. izd.). Beograd, Čigoja štampa / Biblioteka XX vek, pp. 145–157.
17. Klajn, I. (1997) *Rečnik jezičkih nedoumica* (4. izd.). Beograd, Čigoja štampa.
18. Lyons, J. (1977) Modality. In: Lyons, J. *Semantics*. Cambridge, Cambridge University Press, pp. 787–849.
19. Marković, I. (2018) *Uvod u jezičnu morfologiju* (3. izd.). Zagreb, Disput.
20. Mrazović, P. & Vukadinović, Z. (2009) *Gramatika srpskog jezika za strance* (2. izd.). Sremski Karlovci – Novi Sad, Izdavačka knjižarnica Zorana Stojanovića.
21. Nuyts, J. (2025) *Modality in Mind*. Cambridge, Cambridge University Press.
22. Portner, P. (2009) *Modality*. Oxford, Oxford University Press.
23. Pranjković, I. (2013) Tipologija nepunoznačnih glagola u hrvatskome standardnom jeziku. У: Pranjković, I. *Gramatička značenja*. Zagreb, Matica hrvatska, pp. 186–194.

ON THE MODAL VERB *TREBATI* IN THE LANGUAGE OF DAILY NEWSPAPERS IN THE REPUBLIC OF SRPSKA

Summary

This paper examines the syntactic and semantic behaviour of the modal verb *trebati* ('to need') in contemporary standard Serbian on the basis of a corpus drawn from the daily newspapers *Glas Srpske* and *Nezavisne novine* published in the first week of June 2025. Relying on relevant grammatical and normative-linguistic literature, special attention is given to those types of constructions in which the use of the impersonal form is not recommended by the norm: (1) when *trebati* appears in the perfect or conditional after the subject, and (2) in relative clauses with the relative pronoun / the conjunction *koji* functioning as the subject. The analysis shows that journalistic style largely departs from the explicit norm. Impersonal forms of *trebati* frequently occur even in syntactic environments where they are normatively restricted, while personal forms, although less common, also appear in certain constructions. These deviations do not seem to be accidental errors or stylistically motivated variants, but rather stable tendencies in actual language use. The findings support the view that some prescriptive rules are not aligned with either the grammatical system or real usage, and that allowing personal forms of the modal verb *trebati* could contribute to greater systemic consistency and clearer codification.

► **Keywords:** Serbian language, verb *trebati*, modal verbs, norm and usage, impersonal and personal forms, syntax, corpus analysis, daily newspaper language.

Izvori

1. *Glas Srpske*. 2–8. 6. 2025.
2. *Nezavisne novine*. 2–8. 6. 2025.

Rječnici

1. e-Glava. (n.d.) Dostupno na: <http://valencije.ihjj.hr/> [Pristupljeno 29. 11. 2025].
2. RSJ. (2011) *Rečnik srpskoga jezika* (izmenjeno i dopunjeno izd.). Novi Sad, Matica srpska.

Literatura

1. Ajdžanović, M. (2022) *Standardni srpski jezik 2: Morfologija*. Novi Sad, Filozofski fakultet Univerziteta u Novom Sadu.
2. Alanović, M. (2018) Rečenice sa dopunskom klauzom. U: Piper, P., Alanović, M., Pavlović, S., Antonić, I., Nikolić, M., Vojvodić, D., Popović, Lj., Tanasić, S., & Marić, B. *Sintaksa složene rečenice u savremenom srpskom jeziku* (U redakciji akademika Predraga Pipera). Novi Sad – Beograd, Matica srpska – Institut za srpski jezik SANU, pp. 91–197.
3. Bugarski, R. (2003) *Uvod u opštu lingvistiku*. Beograd, Čigoja štampa / Biblioteka XX vek.
4. Fekete, E. (2008) Kako „bi trebalo” sa „trebati”. U: Fekete, E. *Jezičke doumice: Knjiga prva*. Beograd, Beogradska knjiga, pp. 152–154.
5. Ivić, M. (1997) Problem norme u književnom jeziku. U: Ivić, M. *O vukovom i vukovskom jeziku* (2. izd.). Beograd, Čigoja štampa / Biblioteka XX vek, pp. 145–157.
6. Klajn, I. (1997) *Rečnik jezičkih nedoumica* (4. izd.). Beograd, Čigoja štampa.
7. Klajn, I. (2004) O oblicima reči. U: Ivić, P. Klajn, I., Pešikan, M. & Brborić, B. *Srpski jezički priručnik* (5. izd.). Beograd, Službeni glasnik – Beogradska knjiga, pp. 119–137.
8. Klikovac, D. (2018) O glagolu *trebati*: teorija, upotreba i norma. U: Klikovac, D. *Srpski jezik u svetlu kognitivne lingvistike*. Beograd, Društvo za srpski jezik i književnost Srbije, pp. 233–255.
9. Lyons, J. (1977) Modality. In: Lyons, J. *Semantics*. Cambridge, Cambridge University Press, pp. 787–849.
10. Marković, I. (2018) *Uvod u jezičnu morfologiju* (3. izd.). Zagreb, Disput.
11. Mrazović, P. & Vukadinović, Z. (2009) *Gramatika srpskog jezika za strance* (2. izd.). Sremski Karlovci – Novi Sad, Izdavačka knjižarnica Zorana Stojanovića.
12. Nuyts, J. (2025) *Modality in Mind*. Cambridge, Cambridge University Press.
13. Piper, P. (2005a) Predikat. U: Piper, P., Antonić, I., Ružić, V., Tanasić, S., Popović, Lj. & Tošović, B. *Sintaksa savremenoga srpskog jezika: Prosta rečenica* (U redakciji akademika Milke Ivić). Beograd, Institut za srpski jezik SANU – Beogradska knjiga – Matica srpska, pp. 301–343.
14. Piper, P. (2005b) Modalnost. U: Piper, P., Antonić, I., Ružić, V., Tanasić, S., Popović, Lj. & Tošović, B. *Sintaksa savremenoga srpskog jezika: Prosta rečenica* (U redakciji akademika Milke Ivić). Beograd, Institut za srpski jezik SANU – Beogradska knjiga – Matica srpska, pp. 636–649.
15. Piper, P., Klajn, I. & Dragičević, R. (2022) *Normativna gramatika srpskoga jezika* (4. izd.). Novi Sad, Matica srpska.
16. Portner, P. (2009) *Modality*. Oxford, Oxford University Press.
17. Pranjković, I. (2013) Tipologija nepunoznačnih glagola u hrvatskome standardnom jeziku. U: Pranjković, I. *Gramatička značenja*. Zagreb, Matica hrvatska, pp. 186–194.
18. Stanojčić, Ž. & Popović, Lj. (1997) *Gramatika srpskoga jezika: Udžbenik za I, II, III i IV razred srednje škole* (5. izd.). Beograd, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.

19. Stevanović, M. (1989) *Savremeni srpskohrvatski jezik II: Sintaksa* (4. izd.). Beograd, Naučna knjiga.
20. Stijović, R. (2015) *Jezički savetnik* (2. izd.). Beograd, Čigoja štampa.
21. Tanasić, S. (1995–1996) О употреби глагола *trebati*. *Naš jezik*. 30 (1–5), 44–52.
22. Tanasić, S. (2015) Treba li nam glagol *trebati*. <https://www.politika.rs/scc/clanak/344047/treba-li-nam-glagol-trebati> [Pristupljeno 22. 6. 2025].
23. Telebak, M. (2004) *Govorimo srpski: s lakoćom do jezičke kulture* (3. izd.). Banja Luka, Republički pedagoški zavod.

Преузето: 30. 9. 2025.
Прихваћено: 26. 11. 2025.